

Magyarország legértékesebb családi dokumentumgyűjteményével gazdagodott az MTA Könyvtár és Információs Központ

A 19. század egyik kimagasló alakja, a költő, filozófus, kritikus, a hazai folklorisztika megalapozója, Erdélyi János és fia, Erdélyi Pál irodalomtörténész kéziratos hagyatékát T. Erdélyi Ilona, Erdélyi Pál leánya és az ő fiai, Török Ádám és Török Attila döntése nyomán mostantól az MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye őrzi és gondozza. Ezt a feladatot mind ez ideig T. Erdélyi Ilona irodalomtörténész látta el, aki feldolgozta nagyapja életművét, és munkáiból kilenc vaskos kötetet adott ki. Az Erdélyi-tárban verskéziratok, irodalmi, filozófiai, esztétikai, népköltészeti írások éppúgy találhatók, mint népdal-, közmondás- és mesegyűjtések. A dokumentumok közül a legértékesebb a 2000 tételt számláló levelezés. Erdélyi János kora számos jeles alakjával levelezett, például Bajza Józseffel, de a sok kiválóság közül is kimagaslík Arany János, akinek kilenc levele maradt fenn a gyűjteményben.

2021. július 20.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központjának (MTA KIK) kivételesen gazdag a 19. századi könyv- és kéziratsgyűjteménye. Egyebek mellett olyan felbecsülhetetlen nemzeti kincseket őriznek, mint Arany János „Kapcsos könyve”, amelybe a költő az 1877 és 1880 közötti időszakban keletkezett Őszikék ciklus költeményeit is írta. De Madách Imre Az ember tragédiája című drámájának eredeti kézirata is itt található.

Ennek ellenére még a könyvtárban dolgozó, napjainkat sok kultúrtörténeti ritkaság között töltő szakértők is elámultak, mikor megismerték az Erdélyi-tárat. „Elmondhatjuk, hogy

[jelenleg Magyarországon nincs az Erdélyi-tárhoz fogható gazdagságú és értékű családi gyűjtemény,](#)

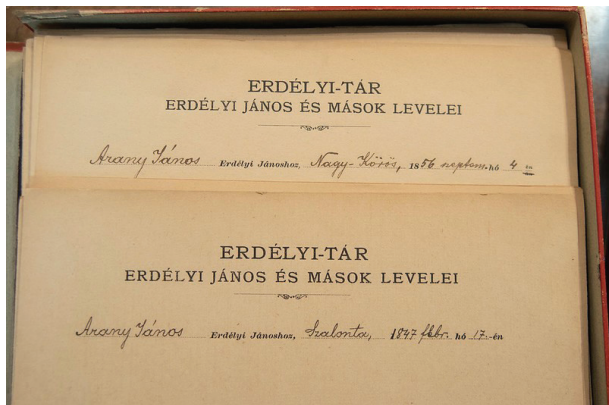
amelynek révén a legapróbb részletekig rekonstruálható egy több nemzedéket átfogó, jeles értelmiségi család élete” – méltatta a gyűjtemény jelen-

tőségét Monok István, az MTA KIK főigazgatója. Az Erdélyi-tár nagy részét Erdélyi János kéziratos hagyatéka alkotja. Megtalálható benne szinte az összes verskézírata, irodalmi, filozófiai, esztétikai, népköltészeti írása, népdal-, közmondás- és mesegyűjtése. A hagyatéék teljességét jól mutatja, hogy Erdélyi diákköri jegyzeteit ugyanúgy megőrizte, mint akadémiai előadásait.

[A legértékesebb része ugyanakkor a mintegy 2000 tételt számláló levelezés.](#)

Erdélyi kora számos jeles alakjával levelezett, például Bajza Józseffel, de a sok kiválóság közül is kimagaslík Arany János, akinek kilenc levele maradt fenn a gyűjteményben. A személyes vonatkozású oklevelek, számlák, családi szerződések mellett Erdélyi megőrizte az 1848–49-es forradalom ma már nagy ritkaságnak számító röplapjait is.

A tár másik része Erdélyi János fiának, a gyűjtemény kialakítójának, Erdélyi Pál (1864–1936) könyvtáros-

Fotó: mta.hu / Szigeti Tamás

nak, a Kolozsvári Egyetem Könyvtára 1900–1919 közötti igazgatójának és a ma is álló épület építetőjének, irodalomtörténésznek a hagyatéka.

A gyűjtemény megőrzésében rendkívül fontos szerepet játszott Erdélyi Pál özvegye, később gyermekei. „A családban mindenkinek szívügye volt a gyűjtemény és a nagypapa munkássága, akinek néhány versét tanultuk az elemiben. Szinte kultusz alakult ki körülötte – mondta az mta.hu-nak T. Erdélyi Ilona, akinek a dokumentumok között kedvencei is vannak: Erdélyi János néhány levele. – A majdani első feleségéhez, Vachott Kornéliához írt levelek egy az írói pályán sikeresen induló ifjú honorácior megindító vallomásai, míg Nelli halála után második hitvesének, Csorba Ilonának tizenegy évvel később küldött leveleiben egy öntudatos polgár portréja rajzolódik ki. „Leendő anyósa anyagi aggodalmaira válaszként írja Ilkának: „...a szép kis okos fejével igen jól tudja, hogy nem gróf Károlyi Eduardhoz megy feleségül. Ő csak egy városról neveztetik, én pedig egy egész országról, így ő Károlyi, én pedig Erdélyi. Mindamellet van közöttünk különbség. Neki mindent ősei hagytak. Amit nem hagytak, azt talán meg sem szerzi: nekem őseim semmit nem hagytak, de hála isten! olyat is szereztem, a mit ők nem is hagyhattak. Így én magam embere, magam ura és szolgája, de magam műve is vagyok.”

A hagyatékok gondozását az idősebbektől a fiatalabbak vették át. „Most azonban elérkezettnek láttam az időt arra, hogy ezt a feladatot egy közgyűjtemény lássa el” – mondta T. Erdélyi Ilona. A 95. életében járó irodalomtörténész szerint az Akadémiai Könyvtárban jó helyre kerül az Erdélyi-tár.

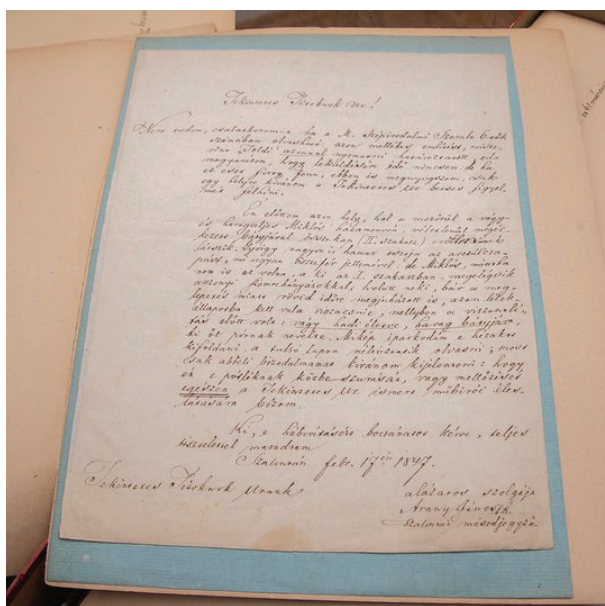

T. Erdélyi Ilona, az Akadémiai Könyvtárban elhelyezett Erdélyi-tár kötetek mellett

Fotó: mta.hu / Szigeti Tamás (A képre kattintva galéria nyílik)

„A hagyatékok – akárcsak más, hasonló esetben – a proveniencia elvét követve egyben fogjuk tartani, kezelni és feldolgozni, tehát semmit sem emelünk ki belőle, minden a helyén marad – mondta Babus Antal könyvtáros, irodalomtörténész, az MTA KIK Kézirtár és Régi Könyvek Gyűjteményének osztályvezetője. – Minden dokumentum saját raktári jelzettel fog kapni, minden dokumentum önálló rekordként fog bekerülni online katalógusunkba, az Alephbe, és lesz kereshető. Egy hagyatékok elveszíti értékét, ha elzárják a kutatók elől, éppen ezért feldolgozása után

[az Erdélyi-tárat teljes mértékben kutathatóvá tesszük.](#)

Arany János levele Erdélyi Jánosnak, a Kisfaludy Társaság titoknokának (titkárnak), Nagyszalonta, 1847. február 17.

Fotó: mta.hu / Szigeti Tamás

Freund Tamás, az MTA elnöke, Török Ádám akadémikus, az MTA volt főtitkára és T. Erdélyi Ilona az Erdélyi-tár hivatalos átadásán

Fotó: mta.hu / Szigeti Tamás

Minimális megszorítások lesznek, például Arany János Erdélyi Jánosnak írott kilenc levelét csak indokolt esetben vehetik majd kézbe a kutatók, mert azok olyan értékesek, hogy különösen óvnunk kell őket; azok digitális formában lesznek elérhetőek. Ugyanígy járunk el a többi, már korábban a Kézirat-tárba került Arany János-dokumentummal és minden más különösen értékes műtárggyal is.”

Babus Antal szerint a hagyaték feldolgozása után az Erdélyi-tár darabjait kiállításon is bemutathatják az érdeklődőknek, akár önálló kiállítás keretében, akár más kiállítás részeként.

Az Erdélyi-tár ünnepélyes átadásán Freund Tamás elnök arról beszélt, hogy a hagyaték elhelyezése az MTA iránti közbizalom újabb megnyilvánulása. Egyúttal köszönetet mondott T. Erdélyi Ilonának, hogy a jelentős eszmei és komoly piaci értéket is képviselő dokumentumokat az Akadémiára és annak könyvtárára bízta.

Forrás: https://mta.hu/mta_hirei/magyarorszag-leg-ertekesebb-csaladidokumentum-gyujtemenye-vel-gazdagodott-az-mta-konyvtar-es-informacios-kozpont-111494

Válogatta: Fonyó Istvánné